

Árgirus

→ tündérmese hőse. A mese cselekménye: csodafa gyümölcsét ismeretlen tettes minden éjjel ellopja. A fát gazdája (rendszerint király) három fiával három egymást követő éjszaka őrizteti. A két idősebb fiú elalszik, a legfiatalabb (egy jótettéért hálás egér segítségével) ébren marad (→ Hamupipőke királyfi). Hattyúk érkeznek, lánnyá válnak. A legkisebbiket Árgirus megfogja és kedvesévé teszi. A tündérlány megtiltja a fiúnak, hogy róla bárkinek említést tegyen. A fiú a tilalmat megszegi (vagy: az alvó szerelmeseket rosszakaró meglesi, a tündérlány hajából levág egy fürtöt). A leány ismét madárrá változik, elrepül. A hős keresésére indul. Egy boszorkány cselszövései folytán három éjszaka egymás után elalszik, és a hozzá madáralakban érkező kedvese nem tudja felébreszteni. (A találkozás sikertelenségéért a boszorkányon kívül a hős szolgálja vagy útitársa is ludas, a hős rájön erre és megöli.) A hős számára kedvese üzenetet hagy hátra, ennek nyomán tovább keresi. Természetfeletti lények vagy tárgyak [ide gyakran beékelődik a → civakodó ördögfiak, a (AaTh, 518) mesetípus] segítségével megtalálja a tündérlányt, aki lakodalmára készül. A lakodalom félbeszakad, Árgirus és Tündér Ilona egymáséi lesznek. (AaTh 400: Az ember, aki elveszett feleségét keresi, BN 400 I*: Tündér Ilona.) Az Árgirus-mese – Kardos Tibor kutatásai szerint – ismeretlen görög (küproszai = cyprusi) misztériumnovellát rejt magában. Véglegesen a 2–3. sz.-ban fogalmazták meg. A téma széphistóriaként élt tovább. (Egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szűzleánnyal való széphistória.) Magyarra Gyergyai Albert fordította, valószínűleg 1582–89 között. Remekművű fordítása születése pillanatától népszerű. 1749–1849 között kb. száz kiadása jelent meg. 1763-i budai kiadása egyben → ponyvára jutását is jelenti: a múlt század végéig számtalan kiadást ért meg. Szövegét 1781-ben Piskolti István átírta, felszínesebbé tette. A népköltészetbe a ponyvák révén került, bár a magyar redakciók egyes elemei azt a feltételezést is sejtetik, hogy szájhagyomány útján a Balkán, esetleg éppen Görögö. felől is érték hatások a magyar Árgirus-mesét. Eddig 22 eredeti népmeseszöveg ismeretes, ezek többé-kevésbé hasonlítanak Gyergyai széphistóriájához. A nemzetközi meseanyagban a 400 mesetípus igen gazdagon képviselteti magát, de a magyar redakcióktól eltérő formában. – Irod. Kovács Ágnes: Kalotaszegi népmesék (I. Bp., 1943. UMNGy V.); S. Dobos Ilona: Egy somogyi parasztcsalád meséi (Bp., 1962. UMNGy X.); Kardos Tibor: Az Árgirus-széphistória (Bp., 1967).